

Natsionalny Korpus Russkogo Yazyka (Poetichesky Korpus) (Russian National Corpus (Poetic Corpus)). Web. 27 Dec. 2016.

Olefir, Yuliya. *Ya – Koshka. Stikhi (I am the Cat. Poetry)*. Donetsk: Izdatel'stvo "Svit knyhy", 2013. Print.

Sosnora, Viktor. *Vozvrashcheniye k Moryu. Lirika (Returning to the Sea. Lyrics)*. Leningrad: Sov. pisatel, 1989. Print.

Sosnora, Viktor. *Pesn' Lunnaya. Stikhi (Song of the Moon. Poetry)*. Leningrad: Sov. pisatel, 1982. Print.

Tarkovsky, Arseny. *Sobraniye Sochineny v 3-kh t. (Collected Edition in 3 vol.)*. Moskva: Khudozh. lit., 1991. Print.

Надійшла до редакції 15 березня 2017 року.

BINARY OPPOSITIONS IN RUSSIAN-LANGUAGE POETRY OF XXth-XXIst CENTURIES (a case study of hyphenated substantival binomials)

Olena Skorobohatova, Olena Buvalets

Slavonic Languages Department, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

Abstract

Background: The problem of binary archetypical oppositions based on a certain unity of two contrary entities is under consideration of numerous linguistic and related to linguistics researches. Study of binary oppositions realisation in hyphenated substantival binomials, which we qualify as grammatical binomial expressions representing graphical and grammatical merger of two independent substantival units existing in lexicon, is an advanced and understudied aspect of modern linguopoetics.

Purpose: The purpose of the paper is to describe the semantic structure and poetic functioning of hyphenated substantival binomials representing universal binary oppositions which is based on the Russian-language poetry of XXth-XXIst centuries.

Results: In a number of instances substantival binomials represent the archetypical binary oppositions. In poetry they implement both existent in the language logical-and-notional ambivalent oppositenesses and create individual author's expressions relying on existent notions. The main notional types of substantival binomials connected with archetypical oppositions are realisation of a complete stage of any cycle, rhythmicality / recurrence of actions / movements, vertical space parametrisation, temporal characteristic, spatiotemporal criteria for ontological continuum description, opposition on the grounds of 'us' vs 'them'.

Discussion: Hyphenated substantival binomials implementing binary oppositions in the Russian-language poetry have a number of features and they are represented by specific groups which have been partially described in the paper but the list of given implementations is not comprehensive. In a number of cases substantival binomials being in close interaction with other poetic structural elements form a complex layer of binary oppositions represented not only by substantival hyphenated grammatical binomial expressions. The prospect of the future research implies poetic representation studies of binary archetypical oppositions in West- and South-Slavic languages, in an individual style or a poetic school.

Key words: binary oppositions, archetypical oppositions, substantival binomials, space, time, 'us' vs 'them', repetitiveness, cyclicity, poetic text.

Vitae:

Olena Skorobohatova is Doctor of Philology, Associate Professor, Head of Slavonic Languages Department of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Her areas of research interests include poetic grammar, linguopoetics, linguopoetic features of individual style, Slavonic languages grammar.

Olena Buvalets is a Candidate of Philological Sciences. Her areas of research interests comprise linguopoetics and poetic text grammar.

Correspondence: skorobogatova.elena@gmail.com, elenabuvalets@gmail.com

Дарина Харитонова

УДК 81'=111

СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ ПЕРСУАЗИВНОГО ВПЛИВУ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖАНРІ ТЕЛЕДЕБАТІВ

У рамках статті політична маніпуляція розглянута як засіб створення «ідеальної» дійсності, яка б відповідала тим чи тим політичним цілям. На прикладі фрагменту стенограми теледебатів кандидатів (В. Януковича та В. Ющенко) на посаду Президента України проаналізовано стратегії й тактики з точки зору персуазивного впливу на фокусну аудиторію. Визначено когнітивні сценарії їх розгортання.

Ключові слова: маніпуляція, персуазія, теледебати, метастратегія, тактика, когнітивний сценарій.

Глобалізаційні зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві, щільно пов'язані з політичною діяльністю, котра не може відбуватися без процесів політичної комунікації. На сьогодні в Україні, що стала на шлях тотальних соціально-економічних та політичних змін, питання дослідження політичного дискурсу постають особливо гостро. А інтенсивне політичне життя веде до постійного розвитку нових засобів прагматичного впливу на масову аудиторію.

Об'єктом нашого дослідження виступають стратегії й тактики, що використовуються політиком із метою впливу на фокусну аудиторію та опонента. **Предметом** є мовні засоби реалізації комунікативних стратегій і тактик. **Матеріалом** дослідження обрано фрагмент стенограми теледебатів між В. Ющенко і В. Януковичем 21 грудня, котрі балотувалися на посаду Президента України у 2004 році. У фокусі нашої уваги перебуває діалог як форма українськомовної політичної комунікації, оскільки мовленнєвий матеріал саме такого жанру виступає цінним джерелом інформації про застосовувані політиками прийоми персуазивного впливу. **Мета** статті полягає у виявленні й класифікації стратегій і тактик, реалізованих кандидатами на посаду Президента. Мета передбачає розв'язання таких **завдань**: виявити суттєві характеристики поняття маніпуляції; з'ясувати особливості комунікативних стратегій і тактик; розробити класифікацію комунікативних стратегій і тактик, характерних для фрагменту стенограми теледебатів; схарактеризувати специфіку функціонування комунікативних стратегій і тактик у сценаріях їх розгортання.

Актуальність дослідження. Останнім часом в Україні помітно зростає інтерес до вивчення політичних маніпуляцій, що насамперед пов'язано із загостренням у країні політичної боротьби. Це зумовлює необхідність вивчення тих комунікативних стратегій і тактик та механізмів їх реалізації, що активно використовуються для здійснення мовленнєвого впливу на фокусну аудиторію. Особливого значення вони набувають в умовах жанру політичних теледебатів, у рамках якого є нерозривно пов'язаними із самими учасниками цього процесу.

Термін «маніпуляція» походить від латинського *manipulus*, що означає жменю, пучок, сніп. А це, у свою чергу, мотивоване лат. *manus* і реалізує такі значення: 1) рука; 2) сила, міць, хоробрість; 3) сутичка, боротьба; 4) насилля, сила переваги; 5) влада; 6) робота, діяльність; 7) мистецтво чи твір мистецтва; 8) удар (Dvoretzkyu 586-587).

Шляхи розвитку семантики цього номена у різних мовах засвідчують процес генералізації його змістової сфери від конкретного до абстрактного, від значення, пов'язаного з роботою руками, до керування за допомогою певних методів впливу: 1) ручні прийоми, хитрощі (Dal 303); 2) виконувана руками; складна дія, що звичайно вимагає вправності, вміння тощо; махінація; шахрайство (Akademichnyy tlumachnyy slovnyk); 3) коли хтось примушує щось або когось вести себе так, як він хоче, застосовуючи майстерні, спритні й часто нечесні методи (Longman Dictionary).

При здійсненні маніпулятивного впливу важливим є дотримання таких комунікативних принципів, як: а) доступність, оскільки складні ідеї, незважаючи на їхню значущість, можуть не сприйматися фокусною аудиторією (тому для кращого їх сприймання і використовують велику кількість метафор, експлікативних фраз, фактичного повтору інформації та простих синтаксичних структур); б) доцільність, оскільки лише окремі ідеї є для аудиторії вагомими, адже пов'язані з нагальними потребами людей, їх способом життя тощо; в) спрямованість на здійснення соціального ідеалу втілення бажаного майбутнього у свідомості аудиторії (Podshyvaulyova 494).

На думку Т. ван Дейка, маніпуляція – це здійснення впливу на підсвідомість адресата через дискурс (текст). Причому маніпулятори примушують людей вірити в те, що відповідає їх устремлінням, але водночас це може суперечити інтересам об'єктів маніпуляції (Dijk).

Фактично за допомогою політичного дискурсу в соціумі формуються й закріплюються певні «замовні» ідеї, судження й оцінки, що сприяє перетворенню останнього на вагомий інструмент маніпулятивного впливу, який найчастіше реалізується за допомогою певного «шифру» у промовах та передвиборчих програмах політичних діячів.

Політична маніпуляція впроваджує у свідомість прихований зміст як об'єктивну інформацію, формуючи у такий спосіб необхідний маніпуляторам напрямок думок в адресата (Hronskaaya 221).

На думку А. Девіса, політичний дискурс у більшості випадків є маніпулятивним, хоча у його межах деякі референтні знаки можуть виконувати і суто інформаційну функцію (Davis).

Політична маніпуляція має свій певний набір стратегій, які досягаються за допомогою використання відповідних тактик. Висвітленню цього питання присвятили чимало праць такі науковці, як Т. ван Дейк, О. Іссерс, Ж. Зігманн, С. Виноградов, Г. Почепцов, О. Міхальова, О. Шейгал та ін.

У сучасній лінгвокомунікативістиці комунікативну стратегію розглядають як когнітивний процес, котрий трансформується на глобальному рівні усвідомлення ситуації: мовець має співвідносити власну комунікативну мету із конкретними засобами мовного вираження, які реалізують її досягнення (Semenyuk 172).

Кожна стратегія передбачає свій набір тактик, які визначаються як мовленнєві прийоми, котрі використовуються для досягнення певної комунікативної мети (Batsevych 120). Із цього приводу Н. Формановська зазначає, що володіння стратегіями й тактиками входить до прагматичної компетенції адресата, адже чим компетентніший він у мові та мовленні, у застосуванні постулатів і правил спілкування, тим різноманітніші та гнучкіші його стратегії і тактики, тим успішніше він досягає своїх цілей. А чим більше

офіційності у спілкуванні та ступінь визначеності у соціальних ролях адресатів, тим жорсткіші комунікативні сценарії, їх стереотипізація, контроль за використовуваними стратегіями і тактиками (Formanovska 58).

Дослідники політичного дискурсу пропонують різні типології маніпулятивних стратегій: 1) стратегія на пониження – тактики звинувачення, аналіз-“мінус”, погрози, викриття, образи; 2) стратегія на підвищення – тактики самопрезентації, відхилення критики; 3) стратегія театральності – тактики прогнозування, попередження, обіцянки, розмежування (Mykhaleva).

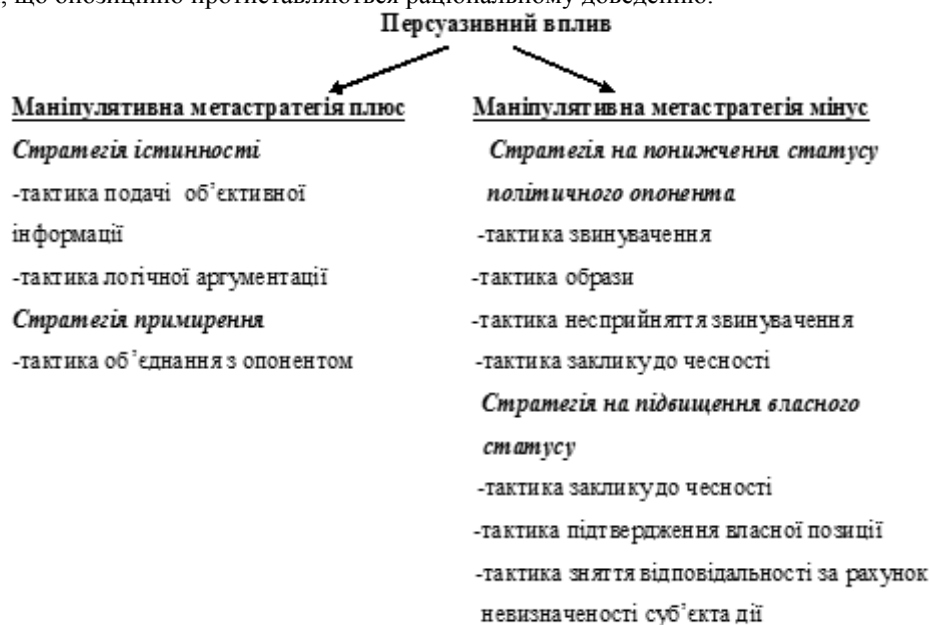
О. Шейгал подає такі види маніпулятивних стратегій: вуалювання, затушовування небажаної інформації (дозволяє очевидні речі показати у більш непривабливому світлі), містифікації (приховування істини, свідоме введення в оману), анонімності (деперсоналізація) як прийом зняття відповідальності (Sheyhal).

О. Дмитрук виокремлює наступні види стратегій та відповідних їм тактик: А) стратегія ухилення від істини – тактики: а) “навішування ярликів” (name calling, labelling), б) “сяючі угаальнення” (glittering generalities), в) “перенесення” (transfer), г) вживання неологізмів; Б) стратегія викривлення інформації – тактики: а) повторення, б) гіперболізації, в) применшення, г) спрощення понять, г) замовчування фактів, д) підтасовки, е) подрібнення цілісної картини; В) стратегія імунізації – тактики: а) посилення на авторитети, б) тактика використання універсальних висловлювань; Г) стратегія групової ідентифікації – тактики: а) інклюзивність, б) дистанціювання; Д) стратегія модифікації ілюктивної сили висловлювання – тактика категоричної/некатегоричної номінації (Dmytruk 6-11).

У політичному спілкуванні Н. Кондратенко пропонує виокремлювати інші комунікативні стратегії: дискредитації, мотивації, ідеалізації, інтелектуалізації, заперечення (Kondratenko 57).

Аналізуючи природу комунікативної взаємодії, Л. Завальська вибудовує класифікацію комунікативних стратегій і тактик у двох напрямках – кооперативному та конфліктному. До кооперативних комунікативних стратегій зараховуються стратегії консолідації (тактики інтеграції українського народу, влади з народом, політика з народом і тактика державної єдності), самопрезентації (тактики інтелектуалізації, демонстрації професійності, патріотизму, відповідальності), аргументації (тактики обґрунтування тези, діалогічності, компромісу). Натомість конфліктні комунікативні стратегії розгортаються у комунікативній стратегії дискредитації (тактика звинувачення, заперечення, образи), маніпулятивній стратегії (тактики трансформації інформації, ігнорування, метафоризації та іронізації) та захисній стратегії (тактики виправдовування, ухилення від відповіді, протидії провокації) (Zavalska).

Беручи за основу вище наведені класифікації, ми пропонуємо власну, де вихідним критерієм є тактики застосування маніпулятивної стратегії: якщо вони досягаються засобами логічними, аргументативними, тобто раціональними, – така стратегія названа плюс, натомість маніпулятивна стратегія мінус реалізується всіма іншими тактиками, що опозиційно протиставляються раціональному доведенню.

Функціонування метастратегії плюс і метастратегії мінус, швидше за все, неможливе в одночасному поєднанні. За умови, якщо їх мета лежить у площині переконання аудиторії, прийоми їх втілення можуть бути відповідними, тобто або раціональними (метастратегія плюс), або емоційними (метастратегія мінус). Проте раціональність є тісно пов'язаною з емоційністю. Тому не виключені форми їх взаємодії, що може проявлятися, приміром, через реалізацію в межах метастратегії мінус тактики підтвердження власної позиції чи тактики звинувачення за рахунок логічної аргументації (метастратегія плюс).

Проаналізований мовленнєвий матеріал надає нам підстави виділяти такі когнітивні сценарії розгортання різних маніпулятивних стратегій і тактик:

- сценарій театралізованого дійства;

- сценарій позитивної самопрезентації;
- сценарій негативного представлення опонента;
- сценарій комбінований – позитивна самопрезентація за рахунок пониження соціального статусу опонента;
- сценарій логічного доведення (апеляція до раціо).

Розглянемо детальніше стратегії й тактики із реалізацією їх у відповідних сценаріях.

В. Ющенко: «Мене здивувала ваша остання частина промови. Ви ж єдиний кандидат від сьогоднішньої влади. Вас же висували у кабінеті президента Кучми. Ви ж є Кучма три, ви його краща дитина. Ви сьогодні таке говорите про президента. Не плюйте в криницю, з неї прийдеться ще пити» (Korespondent). У даному фрагменті В. Ющенко представляє В. Януковича у дуже непривабливому світлі, намагаючись емоційно вплинути на аудиторію. Застосовується іронічно забарвлений комунікативний хід, як повтор особового займенника 2 особи множини ввічливої форми звернення – Ви, Вас. Це відбувається у межах **маніпулятивної метастратегії мінус**, а саме **підстратегії на зниження статусу політичного опонента** із залученням **тактики звинувачення** у межах **сценарію негативного представлення опонента**. Як зазначає Д. Акопова, тактика звинувачення реалізується з метою створення негативного образу за допомогою певних лексем, застосування яких має на меті представити когось винним і розкрити негативні якості та наміри опонента (Акорова 404). Так, В. Ющенко привселюдно звинувачує В. Януковича у тому, що останній веде себе нібито непорядно по відношенню до свого політичного наставника.

В. Янукович: «Ну, по-перше, що стосується кращого сина, мабуть, це речення більше підходить до вас, і Ви останнім часом вели переговори і домовлялися, як проходити нам ці складні перегони саме з президентом Кучмою» (Korespondent). В. Янукович вдається до **маніпулятивної метастратегії мінус**, **підстратегії на пониження статусу політичного опонента** через застосування **тактики неприйняття звинувачення**. Політик не просто не сприймає звинувачення, а робить комунікативних хід у межах **сценарію негативного представлення опонента**, при якому всі висунуті звинувачення трансформуються на суб'єкта звинувачення.

В. Ющенко. «Але я хотів би, Віктор Федорович, як економіст, зрозуміти природу ваших помилок: чи це помилки непрофесійності, чи це просто одвертий обман виборців» (Korespondent). Зреалізована **тактика образу** у межах **сценарію негативного представлення опонента**. Як зазначає О. Міхальова, вище зазначена тактика застосовується з метою приниження опонента у зв'язку із застосуванням словесно вираженої образи (Mukhaleva). Фрагмент дебатів містить два образливі припущення В. Ющенко щодо свого опонента: 1) його непрофесійність, 2) його низькі моральні якості. Дана тактика втілюється за рахунок нагромадження лексики із негативною семантикою: *помилки, обман, непрофесійність*.

В. Ющенко. «Я переконаний, що ми маємо країну, яка може вибрати власною волею свого президента. Якщо для цього треба прийняти якісь формальності додаткові – я на це погоджуюся. Головне – щоби не крали голосів. Ви все-таки по бюджету не дали відповідь – уряд, який думає про пенсію, він спочатку підіймає зарплату. А в зарплаті уже оформляється фонд, який іде на пенсію. Ви почали зі зворотнього. Коли ви говорите, що люди будуть отримувати пенсію – ви помиляєтеся. Люди будуть отримувати надбавку. Бо прорахунку по жодному пенсіонеру досі не зроблено. Тому давайте домовимося: ми говоримо про нову пенсію чи про надбавку, яка буде існувати і в наступному році» (Korespondent). Фрагмент цитати містить **маніпулятивну метастратегію мінус**, **підстратегію на підвищення власного статусу** через **тактику закликання до чесності**. Використовуючи емоційно забарвлені слова і словосполучення, В. Ющенко апелює до В. Януковича із закликом бути відкритим, а головне чесним із народом у питанні нарахування зарплат і пенсій. Таке «запрошення» до моральності реалізує **сценарій позитивної самопрезентації**.

В. Ющенко. «Але моє запитання не в цьому. Вся країна була обвішана вашими біг-бордами, де було написано, що ви надійний і послідовний. Ви подаєте бюджет на 2004 рік із мінімальною зарплатою 237, через два тижні відкликаєте і ставите 205. Потім за місяць до виборів пенсіонерам даєте надбавку. Роблячи бюджет 2005 року ви про цю надбавку забули, і ні копійки не передбачили для підвищених пенсій» (Korespondent). **Маніпулятивна метастратегія плюс** у вище наведеному фрагменті реалізує **підстратегію істинності**, **тактику подачі об'єктивної інформації**, котра, завдяки наведенню статистичних даних із формування бюджету країни у 2004 і 2005 рр., сприяє розгортанню **сценарію негативного представлення опонента**.

В. Ющенко. «Вся країна була обвішана вашими біг-бордами, де було написано, що ви надійний і послідовний. Ви подаєте бюджет на 2004 рік з мінімальною зарплатою 237, через два тижні відкликаєте і ставите 205. Потім за місяць до виборів пенсіонерам даєте надбавку. Роблячи бюджет 2005 року, ви про цю надбавку забули, і ні копійки не передбачили для підвищених пенсій. Звичайно ми виправимо у парламенті, і українські пенсіонери будуть отримувати ту пенсію, яку вони сьогодні отримують. Ми знайдемо кошти, які незаплановані, які ведуть до дефіциту бюджету» (Korespondent). У цьому фрагменті В. Ющенко застосовує інтимізацію за рахунок використання особового займенника у 1 формі особи множини. Засобом вираження виступає інклюзивність, тобто промовець зараховує себе до групи іншого політичного табору. А. Романюк із

цього приводу зазначає: «Інклюзивні займенники корелюють із промовцем та всією аудиторією, що суттєво знижує рівень відповідальності автора за зміст власних висловлень, дозволяючи перекласти процес прийняття рішень на слухача» (Romanuk 206). Власне тут функціонує формула Я+команда=Ми. При цьому основним об'єктом маніпуляції у період передвиборчої кампанії стають українські громадяни, насамперед пенсіонери. Слушно зазначає М. Кушакова про те, що найбільша увага у цей період приділяється суспільно-політичним проблемам. Це пояснюється тим, що народ стає на початковому етапі електоратом, а у подальшому виборцями, – це у свою веде до зміни їх соціального статусу, значущості й ролі (Kuschakova 68). А тому будь-які апелювання, звернення до цієї верстви населення пов'язані з маніпулятивними діями, котрі у своїй складовій мають компонент емоційності, психологічності. Це дозволяє говорити про тактику зняття відповідальності за рахунок невизначеності суб'єкта дії у межах **маніпулятивної метастратегії мінус, підстратегії на підвищення власного статусу**, що розгортається у **сценарії позитивної самопрезентації**.

В. Янукович: «Але я не про це хотів сказати. Я впевнено кажу, що мій уряд зробив свою справу, і за ці 2 роки було значно підвищено рівень життя людей. Було підвищено зарплати як в 2003 році, так і в 2004, були підвищені пенсії, стипендії, і саме соціальна спрямованість мого уряду дала можливість мені отримати цю величезну підтримку в українському суспільстві, яку ми отримали вже в другому турі» (Korespondent). **Маніпулятивна стратегія плюс** у фрагменті цитати В. Януковича зrealізована підстратегією істинності, тактикою логічної аргументації, котра втілюється через наведення ряду достовірних/істинних доводів у **сценарії логічного доведення (апеляція до рації)**. Політик посилається на економічне зростання, що і справді мало місце в Україні. Так, у Законі України № 372-IV «Про встановлення розміру мінімальної заробітної плати на 2003 рік» (26 грудня 2002р.) зазначено розмір зарплати у 185 грн (Верховна Рада України. – 26 листопада 2002р., <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/372-15>). Надалі цей показник зріс: станом на 1 грудня 2003 р. мінімальна зарплата становили 237 грн.

В. Янукович: «Але я хотів би нагадати, що за мене проголосували більша половина моїх виборців, за вас також проголосувало багато виборців. І якщо ми не домовимося з вами, як нам далі жити в цій країні, то може статися, що виберуть когось із нас, як кажуть, неповноцінним президентом чи президентом однієї частини України. Це питання на яке треба дати відповідь обов'язково – прийде такий час» (Korespondent). В. Янукович застосовує офіційні дані голосування на виборах 2004 року як логічний факт аргументації, що у **сценарії позитивної самопрезентації маніпулятивної стратегії плюс** значно підвищує статус політика. Адже у першому турі В. Ющенко набрав 39,90% голосів, а В. Янукович – 39,26% (<http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2004/wp0011>). Застосоване словосполучення «більша половина моїх виборців» імпліцитно містить інформацію, за якою електорат В. Януковича – це в основному громадяни Сходу і Півдня України, адже там зафіксовано найбільший відсоток голосів (Автономна Республіка Крим – 69,17%, м. Севастополь – 73,54%, Донецька область 86,74%, Луганський регіон – 80%). За допомогою фактів логічного наведення доказів, що досягається підстратегією істинності через тактику логічної аргументації, політик намагається закликати свого опонента до спільних дій у вирішенні державних питань, що впливає позитивно на слухачів, як у разі будь-якого кооперативного орієнтованого спілкування.

В. Янукович: «Зараз коли вже люди отримали пенсії, і вони вже почали до них звикати, і це досягнення ставити під сумнів, що хтось їх може змінити... Якщо ви ставите під сумнів, ви скажіть, якщо вас оберуть, ви не будете платити» (Korespondent). Фрагмент цитати містить **маніпулятивну стратегію мінус, підстратегію на пониження статусу політичного опонента** і реалізує тактику заклику до чесності у **сценарії театралізованого дійства**. За допомогою імплікатур змісту подається не тільки фонові інформація, але й застосовується стилістичний прийом трьох крапок, котрий в усному мовленні позначає довгу паузу, а в семантичному плані виявляє навантаження неприйнятності зворотного ходу дій.

В. Янукович: «Я кажу і казав, що ми будемо тільки платити пенсію, яку ми призначили, і будемо робити тільки розмежування по умовах роботи пенсіонерам. І це моя принципова позиція, бо я знаю, що таке бідність. Тому це питання у мене вирішене, і я твердо даю вам на це відповідь» (Korespondent). **Маніпулятивна метастратегія мінус, підстратегія на підвищення власного статусу, тактика підтвердження власної позиції** створює **сценарії позитивної самопрезентації**. Це реалізується комунікативним ходом комбінації майбутнього і теперішнього часу. Вдалим комунікативним ходом є апеляція до досвіду свого минулого, що імплікативно об'єднує пенсіонерів (народ) і В. Януковича в один гештальт.

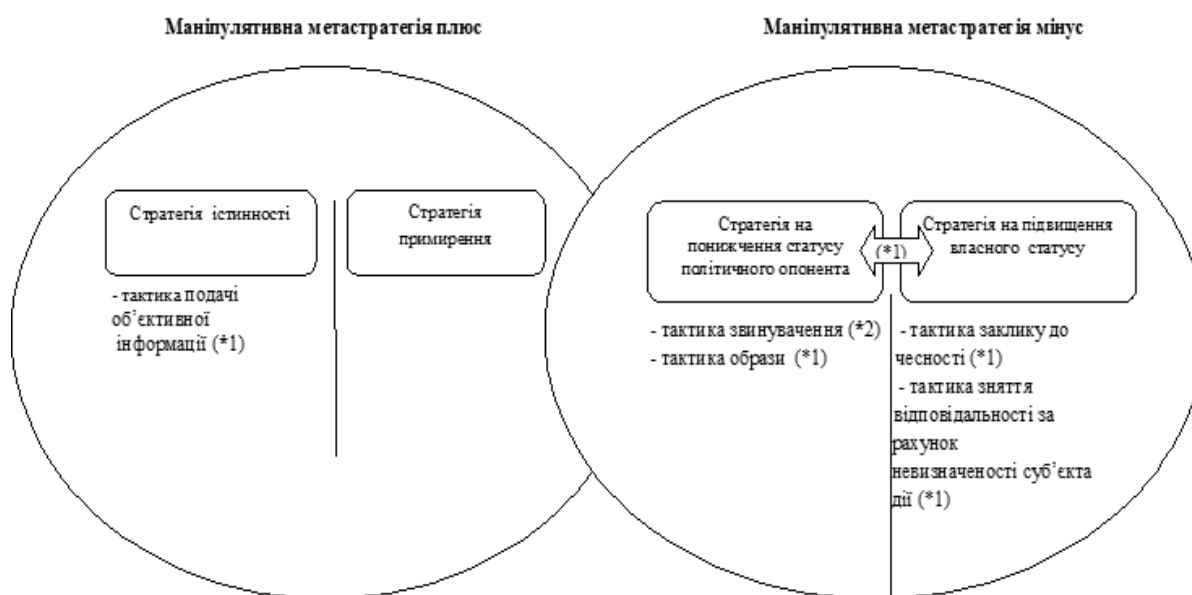
В. Ющенко. «Давайте чітко сформулюємо, що було ключовим механізмом фальсифікації 21 листопада. Відкріпні талони. З Донецька десятки ешелонів організували, щоб виїхали на Західну Україну, проголосували там і там. Результат фальсифікації – 1,3 мільйона голосів. Ми хочемо такою дорогою пройти? Ні. Тому новий закон говорить: відкріпні талони працюють у межах однієї області, там фальсифікуйте скільки хочете. Коли мова йде про голосування на дому. Віктор Федорович, невже ви вважаєте, що в Миколаївській області проголосували на дому 35%? Ні! Автомобілів не вистачить, бюджету не вистачить, щоб таке голосування забезпечити. Це була публічна крадіжка голосів. Тому коли мова йшла в новому законі про голосування на дому, дали перевагу одній категорії – інвалідам I групи. Дільничні комісії зобов'язані своїм автотранспортом інші категорії інвалідів доставити до виборчих дільниць. Закон дає відповідь, як забезпечити голосування всіх» (Korespondent). Вище наведений фрагмент цитати відображає **маніпулятивну метастратегію мінус, підстратегію на пониження статусу опонента**, яка реалізується тактикою звинувачення у межах **сценарію**

негативного представлення опонента. В. Ющенко застосовує вдалий комунікативний хід апокризи, яка передбачає постановку питань і надання послідовних відповідей на них. Проте він наводить не повною мірою підтвержені дані, адже ЦВК не презентувало інформацію щодо виборців, які голосували вдома у першому турі. Подано дані лише про Повторне голосування, що датується 26 грудня 2004 р.

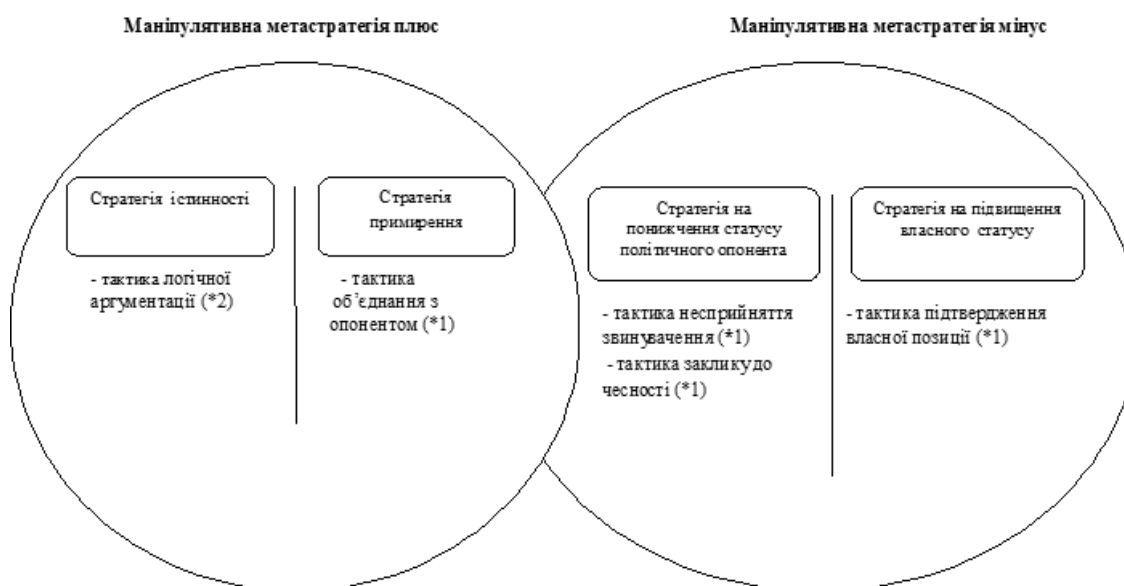
В. Ющенко: «Я думаю, що ви все таки відкрито скажете – чи фінансувався я за рахунок коштів Росії чи Америки. Я маю честь – оці руки ніколи нічого не крали, не свого я ніколи нічого не брав. Я знаю, що в цьому житті приходиться дуже дорого платити за все, що є гріхом. Я не судимий і веду чесне життя, і коли мені дають запитання в різних точках про американські валянки – мене це принижує. Подивіться в очі цих людей, які стояли на Майдані. Хіба очі ті говорять, що вони вийшли за десятку? Там стояли люди, заробіток яких в один день вищий від мого бюджету виборчої кампанії. Вони стояли за совість – вони не хочуть бандитської влади. Тому я солідарний в одному: пора вже дійти до того, щоб українського Президента обирали не в Москві...» (Korespondent). В. Ющенко застосовує **маніпулятивну метастратегію мінус**, в межах якої реалізуються стратегії на пониження соціального статусу опонента і на підвищення власного статусу. Кандидат описує себе якомога вигідніше, називаючи свої позитивні риси. Політик підбирає оцінно-меліоративні лексеми та словосполучення: *маю честь, не судимий, чесне життя, солідарний*, проте, оскільки його опонентом є В. Янукович, меліоративно забарвлена лексика певної денотативної віднесеності дзеркально перетворюється на пейоративи для В. Януковича: ‘судимий’, ‘бандит’, ‘нечесне життя’, ‘безчесний’. Отже у даному фрагменті дискурсу імпліцитно зреалізовано тактику звинувачення і намагання понизити статус свого опонента. А це постає можливим лише у **сценарії комбінованому**, що має на меті надати позитивну самопрезентацію за рахунок пониження соціального статусу опонента через створення як позитивного образу суб’єкта мовлення, так і негативного образу опонента.

Використання особою під час теледебатів двох мов – української та російської – є свідченням вкраплення певних «інших» цінностей, своєрідних політичних переконань і, окрім того, засвідчує загальний рівень культури мовця. Виконуючи соціальні функції, ідеологія, що захована у висловлюванні, через різку зміну мови впиває на сприйняття аудиторії, спрямовує її мислення у певному заданому напрямку (Ruda 59). **В. Янукович:** «Я хочу вернутись к первому вопросу. Вы согласны, что нам с вами реально смотреть, как нам объединить Украину? Вы согласны с тем, что у нас есть проблема срыва этого тура выборов? Вы согласны с тем, что мы должны исправить несправедливость из-за закона о выборах Президента, чтобы наши люди, инвалиды, ветераны, которых незаконно обидели, нарушив Конституцию? Учсть ошибки, которые сделают и которые позволяют сорвать выборы, и мы будем с вами идти дальше на дестабилизацию? Вот этот вопрос меня очень волнует» (Korespondent). Вище зазначений фрагмент цитати репрезентує зразок **маніпулятивної метастратегії плюс**, стратегії примирення, що реалізується за допомогою **тактики об’єднання із опонентом**. Зменшення дистанції між В. Януковичем і В. Ющенко досягається за рахунок інклюзивного займенника 1 особи множини *ми*, а також постановки риторичних запитань. Проте найбільший ефект зазначеної нами стратегії реалізується через стилістичний повтор *Вы согласны*, оформлений засобом риторичних запитань. У тексті він вживається тричі, і це дає можливість говорити про сугестивний потенціал емоційного звертання у межах **сценарію позитивної самопрезентації**.

Висновок. Таким чином, проаналізований українськомовний діалогічний фрагмент стенограми теледебатів є певним підґрунтям для узагальнень, адже у ньому широко представлені різні маніпулятивні підстратегії, що реалізуються у відповідних тактиках. У мовленні В. Ющенко реалізується переважно маніпулятивна метастратегія мінус (підстратегія на пониження статусу політичного опонента: тактика звинувачення, тактика образи; підстратегія на підвищення власного статусу: тактика зняття відповідальності за рахунок невизначеності суб’єкта дії, тактика заклику до чесності; комбінація стратегій на пониження соціального статусу опонента і на підвищення власного статусу) та – спорадично – маніпулятивна метастратегія плюс (тактика подачі об’єктивної інформації). Для мовлення В. Януковича властива комбінація двох маніпулятивних метастратегій, як плюс (стратегія істинності: тактика логічної аргументації; стратегія примирення: тактика об’єднання із опонентом), так і мінус (стратегія на підвищення власного статусу: тактика підтвердження власної позиції; стратегія на пониження статусу політичного опонента: тактика заклику до чесності, тактика неприйняття звинувачення).

Стратегії й тактики в україномовній частині теледебатів В. Януковича

Використання поняття когнітивного сценарію розгортання маніпулятивних стратегій і тактик надає можливість типологізувати перебіг конфліктного спілкування між політичними комунікантами.

Запропонована нами класифікація є одним із засобів наближення до лінгвокомунікативного портрету політичних діячів, що є перспективою нашого дослідження у розрізі лінгвоперсоналогічного підходу.

*№ – частота вживання у межах проаналізованого фрагмента дискурсу

References

Akademichnyy tlumachnyy slovnyk ukrajinskoyi movy (1970–1980) (Academical Interpretative Dictionary of the Ukrainian Language). Web <<http://sum.in.ua>> .

Akopova, Darya. “*Stratehyy y taktiky polytycheskoho dyskursu (The Strategies and Tactics in Political Discourse)*”. *Vestnyk Nyzhehorodskoho Hosudarstvennoho unyversyteta ym. Nykolaya Yvanovycha Lobachevskoho. Seriya Fylohyya* (Bulletin of Lobachevsky State University of Nizhni Novgorod. Series Philology) 6 (2013): 403–409. Print.

Batsevych, Floriy. *Osnovy komunikatyvnoyi linhvistyky (Foundations of Communicative Linguistics)*. Kyiv: Akademiya, 2004. Print.

Dal, Vladymyr. *Tolkovyy slovar zhyvoho velykorusskoho yazyka: V 4-h t. (Lexicon of Alive Great Russian Language: in 4 Volumes)*. Vol. 2. Moskva: Yzdanye knyhoprodavtsa-typohrafa M.O. Volfa, 1881. Print.

Davis, Andrew. "Politicized Language". The Encyclopedia of Language and Linguistics. Ed. by R. E. Asher. Oxford, New York: Pergamon Press, 1994. 3211–3214. Print.

Denyskina, Hanna. "Strukturna i komunikatyvni parametry zhanru vilnoho intervyyu (Structural and Communicative Parameters of Free Interview Genre)". Diss. Pedagogical Dragomanov National U, 2005. Abstract. Print.

Dijk, van Teun. *Discourse, knowledge, power and politics. Towards Critical Epistemic Discourse Analysis*, 2008. Pompeu Fabra University Web. 11 July. 2008.

Dmytruk, Olha. "Manipulyatyvni stratehiyi v suchasniy anhlomovniy komunikatsiyi (Manipulative Strategies in Modern English Communication)". Diss. Taras Schevchenko National U, 2006. Abstract. Print.

Dvoretzky, Yosyf. *Latynsko-russkyy slovar (Latin-Russian Dictionary)*. Moskva: Medya, Drofa, 2009. Print.

Formanovskaya, Natalya. *Rechevoy etyket y kultura obshchenyya (Speech Etiquette Social Culture)*. Moskva: Vysshaya shkola, 1989. Print.

Gronskaja, Natalya. "Yazykovye mekhanizmy manyplyrovannya massovym polytycheskym soznanyem (Language Mechanisms of Mass Political Mind Manipulation)". Vestnyk Nyzhehorodskoho Hosudarstvennoho unyversyteta ym. Nykolaya Yvanovycha Lobachevskoho. Seriya Fylohyia (Bulletin of Lobachevsky State University of Nizhni Novgorod. Series Philology) 1 (2003): 220–231. Print.

Kondratenko, Natalya. "Komunikatyvni stratehiyi v ukrayinskomu politychnomu dyskursi: interaktyvna vzayemodiya uchashnykiv politychnykh tok-shou (Communicative Strategies in Ukrainian Political Discourse: Interactive Interaction of Participators of Political Talk Show)". Dialoh: Media-studiyi (Media Studio) 8 (2009): 48 – 58. Print.

Kuschakova, Maryna. "Masy yak obyeht politychnoho manipulyvannya (Mass as an Object of Political Manipulating)". Panorama politolohichnykh studiy (Panomara of Politology Studies) 11 (2003): 66–71. Print.

Longman Dictionary of Contemporary English. Web <<http://www.ldoceonline.com/>> .

Mykhaleva, Olha. *Polytycheskyy dyskurs. Spetsyfyka manyplyvatyvnoho vozdeystviya (The Political Discourse: Specific of Manipulating Influence)*. Moskva: Lybrom, 2009. Print.

Podshyvaylova, Antonyna. *Manyplyvatyvnoe vozdeystviye v polytycheskom dyskursi (Manipulating Influence in Political Discourse)*. Kyiv: Yzdatel'sko-polyhrafychnyy tsentr «Kyevs'kyy unyversytet», 2013. Print.

Ruda, Olena. *Movne pytannya yak obyeht manipulyvatyvnykh stratehiy u suchasnomu ukrayins'komu politychnomu dyskursi (Language question as Object of Manipulating strategies in Modern Political Discourse)*. Kyiv: Instytut ukrayinskoyi movy, 2012. Print.

Romanyuk, Anatoliy, and Anton Zayats. "Analiz doslidzhen politychnoho dyskursu (Analysis Investigation of Political Discourse)". Visnyk Natsionalnoho unyversytetu "Lvivska politekhnika": Seriya Informatsiyni systemy ta merezhi (Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series Informational Systems and network) 743 (2012): 200–209. Print.

Semenyuk, Oleg. *Osnovy teoriiy movnoyi komunikatsiyi (Basis of Theory of Language Communication)*. Kyiv: Akademiya, 2010. Print.

Sheyhal Elena. *Semyotyka polytycheskoho dyskursu (Semiotics of Political Discourse)*. Moskva: Gnozys, 2004. Print.

Zavalska, Lubov. *Komunikatyvni stratehiyi i taktyky v politychnomu interaktyvi: linhvoprahmatychnyy aspekt (Communicative Strategies and Tactics in Political Interact: lingvopragmatic aspect)*. Odesa, 2017. Print.

List of Sources

Korespondent (Correspondent), 2004. Web. 21 Nov. 2004.

Надійшла до редакції 28 лютого 2017 року.

STRATEGIES AND TACTICS OF PERSUASIVE INFLUENCE IN POLITICAL GENRE OF TELEVISED DEBATES

Daria Kharytonova

Department of General Linguistics, Classical Philology and Neoclassistics, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Abstract

Background: The relevance of our research is theoretically motivated by the development of studies in the field of political communication. Intense political life leads to creation of new means of pragmatic impact on a mass audience.

Purpose: The purpose of the article is to study the strategies and tactics, which are used by presidential candidates in one of the genres of political discourse. Genre of televised debates is examined and analyzed in the way how persuasive influence might make impact on the focus audience.

Results: Basing on different classifications of strategies and tactics of persuasive influence, we propose our own one motivated by the made of investigated discourse material. Our methodics presupposes use of the notion of cognitive scenarios of manipulative strategies for effecting modeling of the conflict communication between presidential candidates.

Discussion: The analyzed political strategies and tactics provide the opportunity to define a psychological profile of political leaders and their personal characteristics.

Keywords: manipulation, persuasiveness, televised debates, metastrategy, tactic, cognitive scenario.

Vitae

Daria Kharytonova is a post-graduate student (10.02.15 – "General Linguistics") of General Linguistics, Classical Philology and Neoeλληνistics Department, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv. Her areas of the research interest comprise all genres of political discourse.

Correspondence: darjakharytonova@gmail.com